

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΑΝΟΔΟΣ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ (29 Μαΐου 1453)

Γενικά

Το 324 μ.Χ. συγκρούεται ο Κωνσταντίνος με τον Λικίνο στην Χρυσούπολη και την Αδριανούπολη τον νικά τον συλλαμβάνει, τον εξορίζει και κατάλαμβάνει το Βυζάντιο, πόλη παρηκμασμένη και μισοκατεστραμμένη. Ο Κωνσταντίνος ψάχνει για την θέση της Νέας Ρώμης. Η Παράδοση αναφέρει ότι ένα όραμα άνοιξε τα μάτια του Κωνσταντίνου και έτσι στο τέλος του 324 μ.Χ. μ' ένα ακόντιο στο χέρι χάραξε τα όρια της Νέας Ρώμης, της Κωνσταντίνου – Πόλεως. Η νέα πρωτεύουσα από της ιδρύσεως της άρχισε να στολίζεται με συμβολικά ελληνικά καλλιτεχνήματα που μεταφέρθηκαν εκεί.

Η Προσφορά Του Βυζαντίου στην ανθρωπότητα

Στην παγκόσμια ιστορία υπήρξε το Βυζάντιο, η μακροβιότερη Αυτοκρατορία. Στην μακραίωνη ιστορία της, πολλά προσέφερε στην Ανθρωπότητα και σ' αυτήν οφείλεται κατά μέγα μέρος η σημερινή εξέλιξη και ο πολιτισμός της σημερινής Ευρώπης και ολόκληρης της ανθρωπότητας γενικότερα.

Για εμάς τους Έλληνες το Βυζάντιο είναι ο κρίκος που ενώνει την Αρχαία Ελληνική Ιστορία με την Τουρκοκρατία και την σημερινή Ελλάδα. Επίσης οι μεγάλοι κλασσικοί αιώνες 5^ο και 4^ος π.Χ. με κέντρο την Αθήνα μας έδωσαν την φιλοσοφία, την έννοια του Νόμου, την έννοια της Δημοκρατίας και όλες τις μορφές της λογοτεχνίας και της τέχνης, οι οποίες δια του Βυζαντίου μεταλαμπαδεύθηκαν στην Ευρώπη και δι' αυτών μέχρι σήμερα εκφράζεται η ανθρωπότητα.

Πολλοί ξέρουν τι χρωστά ο κόσμος στους αρχαίους Έλληνες, αλλά, επιτέλους, χωρίς την βοήθεια από τους Βυζαντινούς Σχολιαστές και αντιγραφείς ελάχιστα θα ξέραμε από τα συγγράμματα των αρχαίων Ελλήνων.

Άνοδος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Το Βυζάντιο το διατήρησαν για τόσους αιώνες, σε μία μεγάλη Αυτοκρατορία τρία κυρίως βασικά στοιχεία:

Πρώτον: η Στρατιωτική Δύναμη, που ασφαλώς κληρονόμησε από την Ρώμη.

Δεύτερον: Η θρησκεία, η ορθόδοξος εκκλησία, η οποία οργανώθηκε κατά τρόπο εξαιρετικό, έτσι που κατόρθωσε να κρατήσει μαζί πολλούς και διαφορετικούς λαούς, οι οποίοι δεν ήταν ούτε της ίδιας φυλής, ούτε του ίδιου πολιτισμού, ούτε της ίδιας γλώσσας, ήταν όμως όλοι χριστιανοί ορθόδοξοι, και

Τρίτον: Το σπουδαιότερο ίσως όλων η Ελληνική Παιδεία. Διότι τα σχολεία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τα Πανεπιστήμια τα οποία ιδρύθηκαν εις την Κωνσταντινούπολη και σε άλλες μεγάλες πόλεις, όπως την Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, την Καισαρεία και σε άλλες πόλεις, τα μοναστήρια είναι επίσης εκείνα που διαφύλαξαν για τον κόσμο τα γραπτά και την Σοφία των μεγάλων Ελλήνων κλασικών συγγραφέων και τις ανθρωπιστικές των απόψεις.

Όταν τον 4^ο π.Χ. αιώνα ο Ισοκράτης έλεγε, ότι: «Έλληνες είναι όσοι μετέχουν της ημετέρας παιδείας» δεν μπορούσε να φαντασθεί την αξία της μεγάλης αυτής αλήθειας.

Σήμερα, έχω την γνώμη, η συγκυρία των γεγονότων δίδει μια ευκαιρία στην πολιτική εξουσία της χώρας και στην Ελληνική διάνοξη, ενισχύσεως δι'

αίματος και δυνάμεις του Ελληνικού στοιχείου που φθίνει. Ας λάβουν υπ' όψιν των σοβαρά την Ιστορική ευθύνη που τους βαρύνει.

Αίτια πτώσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Όταν το Βυζάντιο έφθασε στην μεγάλη του δόξα 10^ο και 11^ο αιώνα π.Χ. στην εποχή της Μακεδονικής δυναστείας, δεν μπορούσε να φαντασθεί κανείς ότι τόσο σύντομα θ' ακολουθούσε η πτώση. Η πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας δεν ήλθε τον 15^ο αιώνα, αλλά από σειρά γεγονότων από τον 11^ο αιώνα π.Χ. τα οποία λίαν περιληπτικά θ' αναφέρω:

Οι Τούρκοι ήλθαν στο Βυζάντιο σε δύο μεγάλα κύματα, πρώτα οι Σελτσουκίδες Τούρκοι και έπειτα οι Οθωμανοί. Δυστυχώς για πρώτη φορά ο Στρατός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, που δεν ήταν πλέον αυτός που ήταν κάποτε, ηττήθηκε από τα στίφη των Σελτσουκίδων Τούρκων στα μέσα του 11^{ου} αιώνα στην μεγάλη μάχη του Μάντζικερ και έτσι έμεινε ανυπεράσπιστη η Μικρά Ασία για την κατάκτηση από αυτούς. Η κατάκτηση αυτή είναι εκείνη που αποδυνάμωσε το Βυζάντιο, γιατί της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας η καρδιά και η δύναμη ήταν πάντα η Μικρά Ασία. Ο Ελληνικός κόσμος της Βαλκανικής μετοίκησε στην Μ. Ασία μετά τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Οι πόλεις της κυρίως Ελλάδος ήσαν αποψιλωμένες από πληθυσμό.

Τον 11^ο Αιώνα έχουμε επίσης την Επίθεση των Νορμανδών, οι οποίοι ξεκίνησαν από τις σκανδιναβικές χώρες και κατόρθωσαν να κατακτήσουν πολλά μέρη στην Βόρεια Ευρώπη την Αγγλία και την Σικελία. Στη Σικελία ίδρυσαν Νορμανδικό Κράτος από το οποίο επιτίθεντο εναντίον των ελληνικών νησιών και παραλιών, φέροντας έτσι καίρια κτυπήματα κατά του Βυζαντίου.

Επειδή πλέον το Βυζάντιο δεν διέθετε, όπως κάποτε, ισχυρό Ναυτικό και Στρατό αναγκάστηκε να καταφύγει σε ξένους «μισθοφόρους» και να ζητήσει «συμμάχους» αυτό ήταν η αρχή και το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Ένα άλλο γεγονός της Μεσαιωνικής Ιστορίας, που αποδυνάμωσε ακόμη περισσότερο το Βυζάντιο είναι, οι Σταυροφορίες. Έτσι η 4^η Σταυροφορία, αντί να συνεχίσει τον δρόμο για να ελευθερώσει τον Άγιο Τάφο, εστράφη ενάντιον της Κωνσταντινουπόλεως. Δυστυχώς και πάλιν οι εσωτερικές διχόνοιες της αυτοκρατορικής τότε Κυβερνήσεως, έδωσαν την ευκαιρία στην 4^η Σταυροφορία να καταλάβει το 1204 την Κωνσταντινούπολη και να ιδρύσει εκεί Φραγκικό Κράτος. Το Φραγκικό αυτό Κράτος, διήρκεσε μόνο ως το 1264, διότι από την Νίκαια οι Έλληνες ανακατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη. Η κατάστροφη και η διασπάθιση του Ελληνικού χώρου, η οποία επήλθε στο υπόλοιπο Βυζαντινό Κράτος ήταν από τους Φράγκους ανεπανόρθωτη.

Η Άλωση της Πόλης

Ας έλθουμε στις τελευταίες ημέρες της ελεύθερης Κωνσταντινούπολης. Η περίοδος αυτή είναι η σημαντικότερη, η τραγικότερη, αλλά ίσως και η ηρωικότερη της Ελληνικής Ιστορίας.

Ο **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ** στα τέσσερα χρόνια της Βασιλείας του, θα προσπαθήσει, όπου όλοι οι προκάτοχοί του απέτυχαν, να ενισχύσει την Αυτοκρατορία να ισχυροποιήσει την πόλη. Ενίσχυσε τα τείχη, συγκέντρωσε τροφές, οργάνωσε τους κατοίκους Έλληνες και Λατίνους. Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες βλέποντας τον κίνδυνο να πλησιάζει, απευθύνθηκαν για βοήθεια στην Δύση, δυστυχώς όμως όλες οι προσπάθειες απέτυχαν.

Κατά την έναρξη της πολιορκίας της ΠΟΛΗΣ εντός αυτής υπήρχαν 7.000 υπερασπιστές, 700 Γενοβέζοι με τον περίφημο ΛΟΓΓΟ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗ ως αρχηγό τους και 200 τοξότες με επικεφαλής των τον Καρδινάλιο ΙΣΙΔΩΡΟ. Μέσα στον κόλπο υπήρχαν μόνο 20 πλοία Βενετικά και Γενοβέζικα και 2 πλοία από την Κρήτη, τα οποία κατά σύμπτωση ήταν εκεί όταν άρχισε η πολιορκία. Πρέπει, μιλώντας για το τέλος του Βυζαντίου, να έχουμε υπ' όψιν μας ότι η Κωνσταντινούπολη του 1453 μετά την πανώλη δεν ήταν πια η πολυάριθμη πόλη του 1.000.000 κατοίκων όπως ήταν άλλοτε, πριν από την Φραγκική κατάκτηση του 1204.

Ο Μωάμεθ πλήρως προπαρασκευασμένος άρχισε την μεγάλη πολιορκία της ΠΟΛΗΣ την 2^α Απριλίου 1453. Η πολιορκία κράτησε ως το τέλος Μαΐου. Μάχες έγιναν πολλές μέσα, επάνω και έξω από τα τείχη. Η σχέση των αντιπάλων ήταν 1:12, όσο και αν προσπάθησαν οι πολιορκητές εύρισκαν ισχυρή αντίσταση. Ότι γκρέμιζαν τα πυροβόλα γεμιζόταν. Όσες απόπειρες έγιναν στα τείχη αποκρούστηκαν. Ο Ναύαρχος Φλαντανελλάς ηρωικός υπερασπιστής, ανάγκασε τον Μωάμεθ τον Β' να καθαιρέσει τον Ναύαρχό του Μπαλτόγλου.

Παρά τις ανεπιτυχείς επιθέσεις των Τούρκων και την σθεναρά άμυνα των υπερασπιστών της ΠΟΛΗΣ υπήρχε δυστυχώς ένα πνεύμα ηττοπάθειας διάχυτο στις τελευταίες ημέρες.

Στις 20 Μαΐου με την μεσολάβηση των Γενοβέζων, προτάθηκε στον Κωνσταντίνο να παραδώσει την ΠΟΛΗ και να φύγει στον ΜΥΣΤΡΑ όπου του εγγυάτο ο Μωάμεθ ασφάλεια. Στην σύνοδο της Συγκλήτου δήλωσε ο Κωνσταντίνος πως δεν αφήνει την πόλη που είναι «η Ελπίδα και η Δόξα των Ελλήνων» και με την σύμφωνο γνώμη όλων απάντησε στην πρόταση με τα εξής

λόγια: «**Το δε την πόλιν σοι δούναι ουκ εμόν εστί, ούτ' άλλον των κατοικούντων ενταύθα, κοινή γαρ γνώμη άπαντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμε μη φειδόμενοι της ζωής ημών**».

Παρά την προσπάθεια του Χαλίλ Πασά να μεταπείσει τον Μωάμεθ, ώστε να μην προχωρήσει με την Άλωση, λέγοντας του ότι δεν θα κατόρθωνε να καταλάβει την ΠΟΛΗ, ο Σουλτάνος επέμεινε και διέταξε νέα μεγάλη επίθεση στις 24 Μαΐου.

Οι επιθέσεις των Τούρκων συνεχίστηκαν ανεπιτυχώς έως τις 27 Μαΐου, οπότε πια ο ίδιος ο Σουλτάνος άρχισε να αμφιβάλλει για την επιτυχία του. Τότε κάποιοι Στρατηγοί τον συμβούλεψαν, προτού πάρει την τελική του απόφαση, να ρωτήσει ο ίδιος τον Στρατό του, τι θέλουν να γίνει. Ο Τουρκικός Στρατός είπε ΝΑΙ να συνεχισθεί η πολιορκία, με την ελπίδα βέβαια πάντοτε της λεηλασίας. Διότι ήταν αρχή απαράβατος, όταν τα Οθωμανικά Στρατεύματα κυρίευαν κάποια πόλη, η πόλη ήταν για τρεις ημέρες στη διάθεση των ορδών για λεηλασίες, βιασμούς και κάθε λογής εγκληματικές πράξεις αυτών. Έτσι, η μεγάλη τελική επίθεση αποφασίστηκε στις 29 Μαΐου. Όλοι πλέον περίμεναν την έφοδο των Τούρκων. Εκκλησιάστηκαν, εξομολογήθηκαν, κοινώνησαν και πήγαν στις θέσεις των στα τείχη.

Δύο ώρες πριν την αυτή της 29^{ης} Μαΐου 1453 ημέρα Τρίτη, άρχισε η είσοδος των Τούρκων, ήταν τρομερή, αλλά οι πολιορκημένοι κρατούσαν. Οι αναρίθμητες ορδές των Οθωμανών συνέχισαν τις επιθέσεις. Πρώτους έστειλαν του Βασιβουζούκους και από πίσω ως αστυνόμους με ρόπαλα και με καμτσίκια τους τακτικούς στρατιώτες, όταν αυτοί εξαντλήθηκαν, ανέλαβε τις επιθέσεις ο τακτικός στρατός. Τέλος ήλθε η σειρά των Γενισάρων, τους οδηγούσε ο ίδιος ο Μωάμεθ στην τάφρο, οι οποίοι ορμούσαν κατά κύματα, αλλά

ρήγμα δεν πετύχαιναν. Τότε συνέβη κάτι τρομερό για τους αμυνόμενους. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΛΟΓΓΟΣ αρχηγός των 700 Γενοβέζων, ο άνθρωπος που γνώριζε άριστα για την άμυνα των φρουρίων, πληγώθηκε θανάσιμα στο στήθος. Ζήτησε να τον μεταφέρουν στο καράβι του, αμέσως πήγε κοντά του ο Κωνσταντίνος και τον παρακάλεσε να μη φύγει. Άδικα όμως διέφυγε στην Χίο όπου απέθανε και ετάφη, αλλά μαζί του, έφυγαν και όλοι οι Γενοβέζοι στρατιώτες του. Μέσα σ' αυτήν την δύσκολη στιγμή των αμυνομένων, βρέθηκε από τους Τούρκους η ξεχασμένη ανοικτή «Κερκόπορτα», μικρή πύλη στο βόρειο μέρος του δευτέρου τείχους. Από την πόρτα αυτήν μπήκαν οι πρώτοι Τούρκοι ανέβηκαν βιαστικά στον διπλανό πύργο και ύψωσαν την Τουρκική σημαία. Οι υπερασπιστές έτρεξαν να τους διώξουν και θα το πετύχαιναν, αλλά κάποιος γυρίζει και βλέπει σημαίες κόκκινες στον πύργο της Κερκόπορτας και απερίσκεπτα φωνάζει: «Η Πόλις Εάλω», από εδώ και πέρα άρχισε ν' αδυνατίζει η άμυνα πλέον των υπερασπιστών της Πόλης.

Ο **Κωνσταντίνος** ορμά προς τα ρήγματα του τείχους, για να ανασυντάξει τους Έλληνες, μάταια όμως, η άμυνα έχει σπάσει. Ο Θεόφιλος προτιμάει να πεθάνει, ορμά και χάνεται σπαθίζοντας μέσα στις ορδές που έρχονται.

Τέλος, ο **Κωνσταντίνος** πετάει τα εμβλήματα του και με τον **Φραγκίσκο** και τον **Δαλμάτη** στο πλευρό του, ακολουθώντας τον ξάδελφό τον Θεόφιλο, ορμά εναντίον των Τούρκων με το σπαθί στο χέρι και σκοτώνεται. Κανείς δεν τον ξαναείδε πια. Αυτό ήταν το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας όταν «**Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ**».

Επίλογος

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ στην στιγμή της πτώσης της έστησε το μεσόβαθρο της Γέφυρας του Ελληνισμού, για να μείνει ακλόνητο και ακαταμάχητο. Σ' αυτό το μεσόβαθρο, στο θεμέλιο θυσιάστηκε ο ίδιος ο Αυτοκράτορας ΚΩΝ/ΝΟΣ ΙΑ' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΔΡΑΓΑΣΗΣ, γι' αυτό δεν βρέθηκε το σώμα του γι' αυτό δεν υπάρχει τάφος του.

Θα ήταν προδοσία για τον Ελληνισμό, να διαγράψουμε από την ψυχή μας τον θρύλο του Μαρμαρωμένου Βασιλιά. Μ' αυτό το όραμα έζησε ο Ελληνισμός τους τελευταίους αιώνες κι' αυτό το όραμα οφείλουμε όλοι να παραδώσουμε στις επερχόμενες γενεές.

Οι τελευταίοι υπερασπιστές της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με επικεφαλής τον ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ, έδειξαν στην ανθρωπότητα ότι, μόνον τα έθνη που ξέρουν να πεθαίνουν, έχουν και το δικαίωμα να ζουν, διότι, ο Ηρωικός θάνατος οδηγεί πάντοτε στην Ανάσταση.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ με τον θρυλικό Ηρωισμό του, έκαμε το μέγα εκείνο βήμα από την ιστορία στο θρύλο, που βοήθησε μετά από τόσους αιώνες στην Ανάσταση του Ελληνικού Έθνους και εξασφάλισε αιώνια τη μνήμη του μεγάλου εκείνου Έλληνα Πατριώτη.

Ιωάννης Μ. Ασλανίδης
Αντιστράτηγος ε.α.
Επίτιμος Διοικητικής της Σ.Σ.Ε.